

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΑΗ

Ὁ ἥλιος πλαγιάζει στὴ δύση καὶ πάλι
Κι' ἀστροφειγὴ νύχτα δροσάτη προβάλλει.
Γλυκόπνοος αὖρες τὰ φύλλα χαϊδεύουν,
'Απ' τ'ἀνθια τ' ἄνθη νὰ πάρουν γυρεύουν,
Σιγὴ βασιλεύει, ἡ φύση 'συχάζει
Καὶ μόνο τ' ἀνθὸν σὺ δάσος στενάζει.
Τι τάχα νὰ λέγῃ τὸ δάφνου πλάσμα;
Μὴ ἔρωτα κλαίει μ' ἐκεῖνο τὸ ἄσμα;
Μὴ ὁ πόνος τὰ χεῖλη τὸ νοῦ τυραννάει
Γιὰ 'νάμορφο 'Απρίλη ποῦ φεύγει καὶ πάει;
Σωπαίνει γιὰ λίγο δροσούλα σταλάζει
Γλυκόλαλο τότε τὸ ἄσμα τ' ἀλλάζει,
Κι' ἀρχίζει τραγούδι νὰ ψάλλῃ τοῦ Μάη.
Συμπᾶ ἡ ἀγούλα, κ' ἡ κόρη ξυπνάει.
'Ανοίγουν τὰ ῥόδα, οἱ κάτασπροι κρῖνοι.
Γελοῦν τὰ λουλούδια, θὲ 'νάρχεται κείνη.
Δυγίζουν τὰ δέντρα καὶ τ' ἄνθη σκορποῦνε
Τῆς κόρης ποῦ πάει τὰ πόδια φιλοῦνε.
Τῆς κόρης π' ἀγάπη οὐράνια χύνει,
'Εκείνης ποῦ ἡ λάμψη γιὰ πάντα θὰ μείνῃ.
Χαρούμενη πλάση τὴν κόρη φυλάει
Στοὺς κήπους ποῦ τρέχει νὰ φέρῃ τὸ Μάη.
Κ' ἐκεῖνο τὸ σῆθος π' ὁ Μάης στολίσῃ
'Η ἀγάπη, ὁ ἔρωτας, ποτὲ δὲ θὰ σβύσῃ.

Κέρκυρα Ποταμός

ΣΠ. Ι. ΠΕΡΟΥΤΗΣ

ΕΛΕΓΧΟΣ

πλαστικῆς ἐπιστολῆς Ἀνδρονίκου Β' τοῦ
Παλαιολόγου πρὸς Ἀλέξιον Σεβαστιανόν (*)

Ἵποβολιμαῖα καὶ παρακεχαράγμένα χρυσό-
βουλλα καὶ ἄλλα ἐπίσημα Βυζαντινὰ γράμματα, εἰς
μοναστήρια ἰδίως καὶ οἰκογενεῖας ἀναφερόμενα, διε-
σώθηκαν οὐχὶ εὐάριθμα μέχρι τῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπι-
στήμη, τανὺν μάλιστα, δύναται καλῶς νὰ δια-
κρίνῃ τὴν πλαστικότητα καὶ παραχάραξιν αὐτῶν καὶ
δὴ ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς μου κ. Σπυρίδων Π.
Λάμπρος ἀπὸ πολλοῦ, ὡς μοὶ ἀνεκοίνωσε, παρα-
σκευάζει εἰδικὴν πραγματείαν περὶ τῶν πειστηρίων
ἐξ ὧν διαγινώσκεται ἡ τυχὸν πλαστικότητα τῶν χρυ-
σοβούλλων λόγων καὶ τῶν ἀργυροβούλλων ὁρισμῶν.

Μεταξὺ τῶν ὑποβολιμαίων βυζαντινῶν ἐγγρά-
φων καταχωρητέα καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλέως
'Ανδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἐν Μο-
νεμβασίᾳ Ἀλέξιον Σεβαστιανόν, τὴν ὁποίαν ἐσχά-
τως ἐν τοῖς «Παναθηναίοις» (1) ἐδημοσίευσεν πανο-

[* Τάδε μοι ἀπὸ τῆς ἐγγράφου γιὰ τὸ περιοδικὸν
τοῦ Ρουσσικικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου, ποῦ βγαί-
νει στὴν Πόλιν. Σάφ' ὅτι τὸ περιοδικὸν ἡ δημοτικὴ μας δὲ
χωρεῖ ἀκόμα. Γιὰ τὸ καὶ ἐγὼ ἀναγκάστηκα, καθὼς ἀ-
ναγκάζεται καὶ βιάζεται συχνά κανεὶς, νὰ γράψω—ὁ Θεὸς
ξέρει μὲ πόσο πόνο—καθαρίζοντα. Μοῦ τύχαιε ὅμως με-
ρικὰ πειστηρικὰ ποῦ μ' ἔπεισαν πῶς πρέπει νὰ δημοσιευθῇ
καὶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα τὰδε μοι, καὶ ἴσως—χωρὶς νὰ τὴν
λάβω καθόλου—τὸ παρόντα στίς πλατὺς καὶ καλοδεχού-
μενες στήλες τοῦ ἀγαπητοῦ «Νουμά» Ν.Α.Β.]

(1) Ἔτος Ε', τεύχος 111 (15 Μαρτίου 1905) σ.
72 κ. ε.

μοιούτως ὁ κ. Δημήτριος Γρ. Καμπουρόγλου.
Ἰδοὺ αὕτη κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἰδίου:

† Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
'Ανδρόνικος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν
Σεβαστιανὲ Ἀλέξιε παρίγορε τῶν ἀποφορῶν
ἡμερῶν τῆς ἐξορίας μου ὁ οἶκος σου ἐπερίθαλπέ με
ἐν Μονεμβασίᾳ.

Κἀγὼ δ' Ἀνδρόνικος ἐπιφορτίζω σε Σεβαστιανὲ
'Αλέξιε τόν (:) παρὰ Λατίνου[ς] καὶ Βοδουίνου Κα-
[πούτιον ἐπιφορτί-
ζο σε τὴν φροντίδα τῆς βασιλικῆς μου ἀξίας πρώτου
παλατίνου συμβούλου καὶ μεγάλου Καντιηλαρίου.
Δέχθητι τὸ ἰδιόχειρόν μου καὶ τὰ ὀρισθέντα μου.

Διετάχθη παρ' ἐμοῦ τοῦ

'Ανδρονίκου ἡ τάξις τῆς ἀξίας
σας ἐν τῷ βασιλικῷ μοι οἴκῳ μου.
'Ανδρόνικος ὁ βασιλεὺς.

Ἔτει τῷ σωτήριον μαρτίου γ'.

Α'. Ἀπὸ ἐξορίας μου
Τ'. καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείας μου
Κ'. ἐγένετο (:) ἐν
Κωνσταντινουπόλει

(καὶ ἐπὶ τοῦ νότου)

'Ανδρόνικος

Ὁ Μονογιάνης καὶ Σοφριανὸς σὺς
κομίζουσιν τὸ αὐτόχειρόν μου καὶ τὰ σταλέντα μου πρὸς
τὸν Σεβαστιανόν μου Ἀλέξιον ῥάβδον διὰ δὲ
τὴν σύζυγόν σας ζώνην δίνουκτον.

Χρυσὴν δ' οὐδὲν σου (:) Φιλάρετος ξιφίδιον
καὶ ἡ κόρη σας Θεοδώρα δακτυλίδιον εὐγενεῖς
λίθου χρυσοῦς κατισκευὸς καὶ φέρουσιν τὰ
σήματα τῆς βασιλείας μου.

Δέχθητι ταῦτα παρὰ

τῷ

'Ανδρονίκῳ τῷ Βασιλεῖ σου

ὅπως τῷ ἐνδυμῇ Σεβαστιανὲ

'Ανδρόνικος

Ἡ πλαστικότητα τῆς ἐπιστολῆς εἶναι προφανής,
προφανεστάτη καὶ εἰς τοὺς ἐπ' ἐλάχιστον ἐγκύψαν-
τας εἰς παλαιογραφικὰς μελέτας καὶ τὰ Βυζαντινὰ
χειρόγραφα. Δὲν δύναται δὲ ἄλλως εἰμὴ ὡς ἀνόητον
τόλμημα νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ ἐπέμβασις τοῦ κ. Δ.
Γρ. Καμπουρόγλου ἀποκορύνοντος ἐν προεισαγωγῇ
κατηγορηματικῶς, ἀλλ' ἄνευ δικαιολογίῶν, τὸ καθ'
ὅλου πλαστὸν τοῦ γράμματος καὶ θέλοντος αὐτό,
μετὰ τινος ἀληθοῦς διπλωματικῆς ἐκφράσεως, ἀπλῶς
λελωθμένον. Καὶ τὸ τόλμημα αὐτὸ ἐπιφέρει σκέψεις
θλιβεράς, ἐν ἀνελογισθῇ τις ὅτι ὁ τοιαῦτα ἀσύστα-
τα δημοσίᾳ ὑποστηρίζων κατεῖχεν ἐπὶ δεκαπενταε-
ταίαν τὴν θέσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν χειρογράφων τῆς
'Εθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος θεωρούμενος
κοινῶς ὑπερβύλλουσα αὐθεντία διὰ τὰ μεσαιωνικὰ
πράγματα.

Οἱ λόγοι οἱ πείθοντες ἀριθμῶς τοὺς ἐπαίοντας
ὅτι πρόκειται περὶ πλαστοῦ γράμματος εἶναι πολλοὶ
καὶ ποικίλοι. Ἀρχοῦμαι εἰς τοὺς κυριωτέρους.

Α') Ἡ γραφὴ τῆς ἐπιστολῆς κατ' οὐδένα τρόπον
δύναται νάναχθῇ εἰς τὰ πρῶτα δέκατα τοῦ ΙΔ' αἰ-
ῶνος. Κατ' ἐμὲ κριτὴν εἶναι τῆς ΙΣ' ἢ καὶ τῆς ΙΖ'
ἐκατονταετηρίδος, τοῦ πλαστογράφου ἐπιτηδευσμέ-
νου κατ' αἰσθητὸν εἰς ἡμᾶς τρόπον ἀρχαιοπινέστερά
τινα γράμματα. Ἀλλὰ μήπως ὁ κ. Δ. Καμπουρό-
γλου δὲν ἐπιστοποίησεν ἄλλοτε λειτουργικὰ εἰλητά-
ρια τοῦ μικρογραμματοῦ ρυθμοῦ ὡς γράφοντα τὸν Ε'
ἢ τὸν Σ' αἰῶνα; Καὶ τῆς φρικτῆς καὶ ἐγκληματικῆς
αὐτοῦ ἀκαθείας θύμα ὑπῆρξεν ὁ αἰδεσιμώτατος πα-
τὴρ τῆς ἐνταῦθα Καθολικῆς Ἐκκλησίας κ. Ἰωάν-
νης Μάμος.

Β') Ἐν τοῖς γνησίοις χρυσοβούλλοις καὶ ταῖς ἐπι-
στολαῖς τὸ αὐτοκρατορικὸν ὄνομα δὲν τίθεται ἐν
ἀρχῇ, ὡς ἔχομεν ἐν τῷ προκειμένῳ πλαστῷ ἐγγράφῳ,
ἀλλὰ μόνον ἐν τέλει. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς: †
Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀνδρόνικος ὁ
βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν ὑπεθυμίζει τίτλους εὐχρη-
στους ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ καὶ οὐχὶ ἐν Βυζαν-
τίᾳ. Πῶς ὑπεγράφετο ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος αὐτοκράτωρ
ἐν τοῖς πραγματικοῖς αὐτοῦ γράμμασιν: Ἀνδρόνικος
ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ
Ρωμαίων ὁ Παλαιολόγος (2) ἢ Ἀνδρόνικος ἐν Χρι-
στῷ τῷ Θεῷ, πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ρω-
μαίων Δούκας Ἀγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολό-
γος (3).

Γ') Ἡ χρονολογία ATK' = 1320 εἶναι ἀπὸ
Χριστοῦ γεννήσεως, ἐν ᾧ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν
τῇ Ἀνατολῇ ἐχρονολογοῦν ἐπὶ ἀπὸ θεμελιώσεως κό-
σμου. — Περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δύναται νὰ ἐπω-
φεληθῇ ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπουρόγλου ἐξ ὧν ἀλλαχοῦ
ἐγραψα (4). — Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ δὲ τὰ διεστῶτα ὁ
κύριος πρῶτον Ἐπιμελητὴς τῶν χειρογράφων τῆς Ἐ-
θνικῆς Βιβλιοθήκης παραδέχεται ὅτι ἡ χρονολογία
ἀπροσέτιθη ἢ ἀνεκνήθη μεταβεβλημένη κατόπιν.
'Αλλὰ δὲν ἀρκεῖ. Ἡ δικαιολογία εἶναι κατ' ἐπιφα-
σιν μόνον. Ἀς μάθῃ ὁ διαπρεπέστατος παλαιογράφος
καὶ ἐπιστημονικώτατος μεσαιωνολόγος, ὅτι ἐν τοῖς
πραγματικοῖς χρυσοβούλλοις καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς τῶν
αὐτοκρατόρων ἡ χρονολογία συνήπτετο μετὰ τοῦ κει-
μένου. Ἰδοὺ mutatis mutandis ὁ τύπος: ... εἰς γὰρ
δὴ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν... καὶ ὁ πα-
ρὼν χρυσόβουλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐγένετο
(ἢ ἐπεβραβεύθη)... ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα... τῆς νῦν
τρεχούσης (ἐνισταμένης)... Ἰνδικτιῶνος τοῦ... ἔτους,
ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπροβλήτων ὑπε-
σημήνατο κράτος. Τὸ ἔτος ἐδηλοῦτο ὁλογράφως διὰ
τακτικῶν. Ἐκεῖνο δὲ τό: Ἐγένετο ἐν Κωνσταντινου-
πόλει τοῦ προκειμένου πλαστοῦ γράμματος ὑπεθυ-
μίζει πῶς ἐπίσης τύπους εὐχρηστους ἐν τῇ Δύσει.

Δ') Ἐν τοῖς πραγματικοῖς χρυσοβούλλοις τὸ λε-
γόμενον κανίκλωμα, ὅπερ καὶ αὐτόγραφον τοῦ αὐτο-
κράτορος ἦτο, ἐγράφετο διὰ κινναβάρους (5). Ποῦ
εἶναι αὐτὸ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολῇ;

Ε') Τὰ γνήσια Βυζαντινὰ χρυσόβουλλα ἔχουσι
τὴν γραφὴν κάτωθεν τῶν χαρακωμάτων. Ὁμοίως
καὶ οἱ κώδικες, πλὴν σπανιωτάτων τινῶν ἐξαιρέσεων.
'Αντιθέτως ὅμως ἐν τῷ προκειμένῳ γράμματι εἶναι
ἀνωθεν τῶν χαρακωμάτων.

Σ') Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολή, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀνα-
γνώστης, ἀρχεται: «Σεβαστιανὲ Ἀλέξιε παρίγορε

(2) Miklosich et Müller. Acta et Diplomata .. τόμ.
III σ. 105, 111, τόμ. V, σ. 84, 87, 89, 90, 94.

(3) Αὐτόθι, τόμ. V, σελ. 92.

(4) Νίκου Α. Βέη: Μεσηνίας χριστιανικαὶ ἐπιγραφὴ
μετὰ σχετικῶν ἀρχαιολογημάτων. Ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς
'Ιστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας», τόμ. Σ' καὶ ἐν
ἰδίῳ τεύχει (Ἀθήναι 1904) σ. 375 κ. ε.

(5) Ἡ συνήθεια τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τοῦ
ὑπογράφεσθαι διὰ κινναβάρους ἀρχεῖται ἐξ ὅτου ὁ Ἰουστι-
νιανὸς ἐκύρωσε δι' ὑπογραφῆς ἐρυθρᾶς τὰς πράξεις τῆς ἐν
Τρούλλῃ συνόδου. — Ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μεσοῦντος περε-
χωρήθη τὸ προνόμιον τοῦ ὑπογράφεσθαι καὶ εἰς τοὺς παρ-
φυρογεννήτους, δεσπότης καὶ ἀνωτέρους τοῦ Κράτους ἀξιω-
ματικούς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ μινολογεῖν, ὅπερ μόνον
οἱ αὐτοκράτορες ἐτήρησαν. Σημειωτέον ὅτι τὰ χρυσό-
βουλλα δὲν ἦσαν κύρια ἂν δὲν εἶχον τὸ κανίκλωμα καὶ
μάλιστα τὴν αὐτοκρατορικὴν ὑπογραφὴν διὰ κινναβάρους,
καὶ πρὸς τοῦτοις ὅτι οἱ μὴ κεκτημένοι τὸ προνόμιον τοῦ
ἐρυθρὰ ὑποσημαίνεισθαι ἐὰν μεταχειρίζοντο ὑπογραφόμενοι
μελάνην ἐρυθρὰν ἐθεωροῦντο ἔνοχοι ἐγκλήματος καθοσιώ-
σεως. — Πρβλ. «Πανδώρα» τόμ. ΙΓ' (1862—63) σ. 394.

(6) «Πανδώρα» τόμ. Ι' (1886) σ. 803 κ. ε.